

LINKSGEWONDEN EXEMPLAREN VAN EOBANIA VERMICULATA (MÜLLER, 1774) UIT SICILIË,
MET ENKELE AANTEKENINGEN BETREFFENDE SCALARIDE AFWIJKINGEN

door H.K. Mienis

De Italiaanse malacoloog Giovanna di Castel Lentini hield tijdens het tweede Europese Malacologische Congres dat in Copenhagen van 10 tot 14 augustus 1965 gehouden werd, een lezing betreffende het voorkomen van linksgewonden monstrositeiten bij Italiaanse Helicidae.

In zijn overzicht van linksgewonden exemplaren van normaal rechtsgewonden "Helix"-soorten, vermeldt Gargallo (1966: 64) twee vondsten van Eobania vermiculata (Müller, 1774) forma sinistrorsa. Beide exemplaren werden op Sicilië gevonden, n.l.:

1. Sicilië, in de vlakte bij Palaermo, leg. Monterosato, oktober 1911.
Hoogte 23 mm, breedte 30 mm.
2. Sicilië, Monte Cuccio, 1902, Hoogte 19 mm, breedte 26 mm.

In de collectie van de Italiaanse malacoloog Giorgio Coen, werden door ons drie andere exemplaren aangetroffen, die eveneens van Sicilië afkomstig zijn. Zij werden reeds eenmaal door Coen (1945:70) vermeld, echter zonder enige gegevens betreffende vindplaats, grootte, kleur, enz. Wij kunnen nu de volgende gegevens verstrekken:

3. Sicilië (zonder verdere vindplaats gegevens). Hoogte 16.7 mm, breedte 25.2 mm. Kleur: vuil wit, zonder enige kleurtekening. Dit exemplaar (en alle volgende exemplaren) bevindt zich in de verzameling van de Hebreeuwse Universiteit in Jerusalem. Registratienummer Coen-HUJ 30.087/1.
4. Sicilië, Palermo, leg. Monterosato, 18 mei 1888. Hoogte 22.5 mm, breedte 32.0 mm. Kleur: crème, met 4 bruine spiraalbanden op de laatste omgang. Coen-HUJ 30.085/1.
5. Sicilië, Monte Cuccio, leg. Monterosato, 1902. Hoogte 18.8 mm, breedte 29.5 mm. Kleur: wit, met 5 bruine spiraalbanden op de laatste omgang. Coen-HUJ 30.086/1.

Het is opmerkelijk dat zoveel linksgewonden exemplaren van Eobania vermiculata op Sicilië gevonden zijn. Merkwaardiger is echter dat zo goed als zeker alle exemplaren eens eigendom waren van de Markies di Monterosato. Alle exemplaren in de Coen-verzameling zijn bijvoorbeeld nog voorzien van de originele etiketten in het handschrift van Monterosato, terwijl de door Gargallo vermelde exemplaren zich nog in de collectie Monterosato in het Zoölogisch Museum in Rome bevinden.

Linksgewondenheid was echter niet de enige afwijking die door Monterosato in de Siciliaanse populaties van Eobania vermiculata werd aangetroffen.

In de Coen-verzameling bevinden zich bijvoorbeeld ook een groot aantal scalariden. Van deze exemplaren kunnen we de volgende gegevens verstrekken:

- 1-2. Sicilië, Monte Cuccio, leg. Monterosato, 4 mei 1891. Twee exemplaren:
 - a. Hoogte 27.0 mm, breedte 28.0 mm. Sutuur is zeer diep. Kleur: wit, met 4 bruine gevlekte spiraalbanden op de laatste omgang.
 - b. Hoogte 26.3 mm, breedte 26.00 mm. De eerste drie windingen zijn normaal gevormd. De schelp kreeg zijn scalaride vorm door een breuk nadat de eerste drie windingen reeds gevormd waren. Coen-HUJ 30.089/2.
- 3-4. Sicilië, Monte Pellegrino, in de omgeving van Palermo, leg. Monterosato. Twee gebroken schelpen. Het is onmogelijk deze exemplaren te meten. In beide exemplaren is de sutuur tamelijk diep. Coen-HUJ 30.090/2..
5. Sicilië (zonder verdere gegevens). Hoogte 26.2 mm, breedte 25.5 mm. Een niet geheel volwassen exemplaar. Kleur: crème, met 4 bruine banden op de laatste omgang. Sutuur diep. Coen-HUJ 30.091/1.
- 6-7. Sicilië, Palermo. Twee exemplaren:
 - a. Hoogte 25.2 mm, breedte 18.5 mm. De 4 eerste windingen zijn normaal gevormd. Een breuk is de oorzaak van de scalaride vorm. Kleur: wit.
 - b. Hoogte 25.0 mm, breedte 24.3 mm. Zeer diepe sutuur. De schelp is geheel wit. Coen-HUJ 30.092/2.
8. Sicilië, bij Palermo, leg. Monterosato, mei 1902. Hoogte 28.0 mm; breedte 23.5 mm. Sutuur zeer diep. Kleur: wit. Coen-HUJ 30.093/1.
9. Sicilië, bij Palermo, leg. Monterosato, juni 1902. Hoogte 28.0 mm, breedte 25.0 mm. Sutuur diep. Coen-HUJ 30.094/1.

In de meeste gevallen kunnen we duidelijk een breuk in de schelp herkennen, die als oorzaak gediend heeft voor de scalaride afwijking in de bouw. De oorzaak van deze afwijking is dan ook niet genetisch. Of dit in alle gevallen de reden is, valt moeilijk te bepalen. In een enkel geval zijn alle windingen min of meer trapsgewijze aangelegd en is ook in de embryonale schelp geen enkele breuk waarneembaar. Echter ook in deze gevallen hebben we waarschijnlijk te maken met een uitwendige oorzaak.

Het zou interessant zijn te weten of ook nu nog veel afwijkingen in populaties van Eobania vermiculata op Sicilië worden aangetroffen. Dit is echter niet zo eenvoudig. Hoewel op de meeste etiketten staat aangegeven dat Monterosato het exemplaar (of de exemplaren) zelf gevonden heeft, valt dit in de meeste gevallen te betwijfelen. Immers Rolle (1910:193) schrijft hierover: "Men ziet dan ook, hoe zeldzaam zulke afwijkende vormen zijn. Ik weet dit ook van de Markies di Monterosato, die ik diverse malen in Palermo bezocht heb en die een reeks van scalaride en linksgewonden Helix vermiculata Müll., sicana Fér. en platychela Mke. uit de omgeving van Palermo bij elkaar gebracht heeft, omdat hij daarvoor goede prijzen betaalde en de daar wonende arme lieden, die hoofdzakelijk ook slakken om op te eten zoeken, hem zonder twijfel elke vondst van zo'n dergelijke afwijking brachten. Hoewel ik zelf op Sicilië en ook op de aan slakken zo rijke Monte pellegrino duizenden exemplaren verzameld heb, ben ik er nooit in geslaagd dergelijke afwijkende stukken te vinden." Hieruit mogen we opmaken dat Monterosato waarschijnlijk over een klein leger van verzamelaars beschikte,

dat hem allerlei zeldzame vormen leverde. Om dus iets meer over de huidige toestand te weten te komen, zou men ook over een groot aantal "leveranciers" moeten beschikken.

Literatuur

- Coen, G.S.; 1945 Catalogo dei ^Gasteropodi Polmonati della Collezione Coen. Pont. Acad, Sc., Scripta Varia, 3: 1-99.
- Gargallo di Castel Lentini, G., 1966. Sur quelques formes des senestrisme des Helix Italiennes. Malacologia, 5(1): 63-65.
- Rolle, H., 1910. Über einige abnorme Landschnecken. Abhandl. Senckenb. Naturf. Gesellsch., 32: 191-193.